

Suggested Citation: Cinel, E. A. (2021), "Ricardo-Barro Hipotezine Karşı Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımının Türkiye'de Geçerliliği", *Fiscaoeconomia*, 5(1), 113-135.

Ricardo-Barro Hipotezine Karşı Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımının Türkiye'de Geçerliliği

Supply Side Economics Approach Validity Against Ricardo-Barro Hypothesis in Turkey

Emek Aslı CİNEL¹

Abstract

It is quite common opinion that the choice of public borrowing in financing public deficits will lead to an increase in wealth in the private sector. The rise in private wealth will lead to an increase in private sector spending and an increase in the general level of prices, production volume and interest rates.

The Ricardo-Barro Hypothesis presents a different perspective to the economy from this view and argued that the taxes should be increased so that the borrowing realized to finance the budget deficit as a result of the change in taxes can be paid with interest in the upcoming period. In other words, the borrowing made today (tax cut) represents the future tax increase.

The Supply Side Economy Approach suggests that the tax rates should be lowered in order to increase the production volume and emphasizes that in this way, prices will decrease as well as production increase and production will be cheaper. The Supply Side Economy Approach, which asserts that more total tax revenues will be obtained through tax reductions, also advocates for the reduction of public expenditures, restriction of money supply and the creation of capital accumulation in the private sector by weakening market interventions.

The aim of the study hypothesis against Ricardo-Barro Supply-Side Economics Approach to determine whether it is valid in Turkey and argued that the effects of which of these approaches is to identify that create more emerged in Turkey.

Article History:

Date submitted:
08.09.2020

Date accepted:
20.11.2020

Jel Codes:

E61, E62, E63

Keywords:

Ricardo-Barro
Hypothesis, Supply
Side Economics
Approach, Tax

¹Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, emekasli@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-4201-2427

Öz

Kamu açıklarının finansmanında, kamusal borçlanma yolunun tercih edilmesinin özel kesimde servet artışına yol açacağı şeklinde görüşler oldukça yaygındır. Özel kesim servetindeki yükseliş, özel sektör harcamalarında artışa ve fiyatlar genel düzeyinde, üretim hacminde ve faiz oranlarında artışa yol açacaktır.

Ricardo-Barro Hipotezi ekonomiye bu görüşten farklı bir bakış açısı sunarak, vergilerde ortaya çıkan değişim sonucunda görülen bütçe açığının finanse edilmesi yönünde gerçekleştirilen borçlanmanın, gelecek dönemde faiziyle birlikte ödenebilmesi için vergilerin artırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Yani, bugün yapılan borçlanma (vergi indirimi) gelecekteki vergi artışını ifade etmektedir.

Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımı, üretim hacminin artırılması için vergi oranlarının düşürülmesi gerektiğini önermekte ve bu yolla üretim artışının yanı sıra fiyatların düşeceğini, üretimin ucuzlayacağını vurgulamaktadır. Vergi indirimleri yoluyla daha fazla toplam vergi geliri elde edileceğini ileri süren Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımı, aynı zamanda kamu harcamalarının azaltılmasını, para arzının kısıtlanmasını ve piyasaya yönelik müdahalelerin zayıflatılarak özel kesimde sermaye birikiminin oluşmasını savunmaktadır.

Çalışmanın amacını, Ricardo-Barro Hipotezi'ne karşı Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımı'nın Türkiye'de geçerli olup olmadığını tespit etmek ve bu yaklaşımlardan hangisinin öne sürdüğü etkilerin Türkiye'de daha fazla ortaya çıktığını tespit etmek oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ricardo-Barro Hipotezi, Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımı, Vergi.

1. Giriş

Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'ne göre hükümetin uyguladığı politikaların bireylerin ve kurumların ekonomik tercihlerindeki etkisinin değerlendirilmesinde incelenmesi gerekli olan gösterge reel kamu harcamalarıdır. Devlet, vergileri azaltarak bireylerin satın alma gücünü artırdığında, bireyler, oluşacak bütçe açığının borçla sona erdirileceğini, bu borçların da gelecek dönemde vergi artışı getireceğini öngörürler ve elde ettikleri ilave paraları tüketmeyip gelecekte oluşacak olan vergiler için saklarlar. Bu nedenle, Ricardo -Barro Denklik Hipotezi vergi oranlarını düşürme kanalıyla ekonomik birimlere yönlendirilen paraların öngörüldüğü biçimde harcamaları artırmayarak, ekonomiyi canlandırmayacağını ifade etmektedir. Bunun yanında uzun dönemde hükümetin, kamu borçlarını sona erdirmek amacıyla borç verilebilir fonlar piyasasına dahil olmasıyla meydana getirdiği ilave talep ile birlikte faiz oranları yükselir ve özel kesimin borçlanma talebiyle yatırımları azaltıcı yönde dışlama etkisi oluşturur. Bireyler rasyonel karar aldıklarından uzun dönemde kamu borçlarının vergiler kanalıyla sona erdirileceğini öngörürler ve bu yeni vergileri ödeyebilmek amacıyla tüketimlerini kısarak tasarruflarını yükseltirler ve tasarrufları fon piyasalarına yönlendirirler. Hükümetin ilave borçlanma arzusuyla piyasaya dahil olmasıyla yükselen faiz düzeyi, bireylerin fon arzına bağlı olarak azalır ve özel sektör de dışlanmaz. Bu nedenle hipotez vergideki azalmaların herhangi bir etki yaratmayacağını savunur.

Arz yönlü ekonomi yaklaşımı savunucuları Ricardo-Barro hipotezinin tam tersinin geçerli olduğunu ileri sürerler. Arz yönlü ekonomi yaklaşımına göre vergi indirimleriyle birlikte ekonomik birimler harcanabilir gelirlerinde oluşan yükselişi tüketime çevirirler ve tüketimdeki

artış talebin yükselmesine, ekonominin canlanmasına neden olur. Bu nedenle vergi indirimleri ilk önce gelir kayıplarına ve bütçe açıklarının yükselmesine sebep olsa da zamanla ekonomide oluşacak canlanmayla bu açıkları sona erdirecek vergi gelirleri meydana getirir.

Gelir düzeyi yetersiz ve tüketim seviyesi fazla olan kesimlerde arz yönlü ekonomi yaklaşımının savunduğu etki meydana gelir. Yeterli gelire sahip olmayan kesim, sahip oldukları ek geliri de tüketirler. Bu kesimde tüketim eğilimi oldukça fazla olduğundan ek gelir tamamıyla harcamaya dönüşebilir. Bu kesimin, gelecekte meydana gelebilecek vergi yükselişi için yaratabilecekleri bir tasarruf mümkün değildir. Diğer taraftan yüksek gelir sahibi olan kesimde tasarruf eğilimi fazladır. Bu kesimde yer alanların tüketimleri zaten fazla olduğu için sahip oldukları ek geliri tüketmeyerek tasarruf da bulunabilirler. Bu bağlamda düşük gelirli kesimde arz yanlı anlayış, yüksek gelirli gruplardaysa Ricardo-Barro Denkliği etkili olur. Orta gelir gruplarındaysa iki yaklaşımın da savunduğu değişimleri gözlemlemek olasıdır.

Çalışmada bu iki yaklaşımdan hangisinin Türkiye ekonomisinde daha etkili olduğu araştırılacak olup, aynı zamanda dünya genelinde yer alan belirli ülkeler için de hangi yaklaşımın ekonomi üzerinde daha fazla etkili olduğu incelenecektir. Ayrıca her iki yaklaşımın da savunmuş olduğu temel görüş ve politika önerilerine yer verilecek, Türkiye'nin kendine özgü ekonomik yapısı itibarıyla hangi ekonomi politikalarının uygulanması gerektiğine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

2. Ricardo-Barro Denklik Hipotezi

Kamu borcundan söz ederken özel ve genel borçluluk düzeyine de dikkat etmek gerekmektedir. Günümüzde hemen hemen tüm kesimler (ekonomi uzmanları, piyasalar, medya, siyasi temsilciler vb.) sadece kamu borç düzeyine odaklanarak özel borçlanmalar ve tasarruflar kapsam dışı bırakılmaktadır. Oysaki hane halkı borçluluk düzeyinin yüksek olması, buna karşılık tasarruf oranlarının da düşük olması ekonomi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bir ülkenin borçlanma düzeyini sağlıklı bir biçimde analiz edebilmek için sadece kamu borcunu göz önüne alarak özel kesim borçlarını dikkate almamak oldukça yanlış olacaktır. Dolayısıyla kamu borcundan söz ederken özel sektör, özellikle haneler de borçlanma seviyesine dahil edilmelidir. Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'ne göre yüksek oranlı kamu harcamaları reel ekonomiyi hiçbir biçimde etkilememektedir. Çünkü hane halkı rasyonel davranmakta ve gelecekte daha yüksek vergilendirme olacağını öngörerek, tasarruflarını artırmaktadır. Ricardo-Barro Denklik Hipotezi, hükümetlerin maliyetleri, gelirleri (vergi) ve özel kesimin tasarrufları üzerine kuruludur. Diğer bir deyişle, bu hipoteze göre, hükümet harcaması ne kadar yüksekse, hane halkı o kadar fazla tasarruf etmelidir. Bir ülkede yaşayan bireylerin mümkün olduğu kadar uzun bir süre kredi çekerek yaşamaya başladıkları noktada, borç yükü gelecek nesillere de yansiyacak ve bu durumun ortaya çıkması daha olası bir hal alacaktır. Günümüzde birçok ülkenin içinde bulunduğu durum bu tabloyla benzerlik göstermektedir. Bu noktada bu ülkede yaşayan hane halklarının devlet harcamaları ve vergilerdeki kaçınılmaz düşüşü karşılayabilecek seviyede bir birikime sahip olup olmadıkları önem kazanmaktadır. Bu durumda belirli koşullar altında borcun bir kısmının hane halkına devredilmesi yani borcun içselleştirilmesi ekonomide ortaya çıkabilecek olan yıkıcı etkileri büyük ölçüde azaltacaktır.

Ricardo-Barro hipotezi genel olarak kamu borcunun yüksek olduğu ülkelerde, hane halkı tasarruf oranının da artış eğiliminde olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla yüksek kamu borcuna sahip olan ülkelerde, kamu borcunu özel tasarruflardan finanse etme olanağı

yüksektir. Hane halkları vergilerin neden yükseltilmesi gerektiğini ve vergilendirmenin ekonomi üzerinde yaratabileceği olası etkileri sorgulayacak ve bu doğrultuda karar verecektir.

Yüksek tasarruf sahibi olan haneler daha az tüketmeyecek bunun yerine tasarruflarını azaltacaktır. Ancak özel yatırımlar azalabilecektir. Eğer özel yatırımlardaki düşüş ciddi oranda yüksek olursa yüksek oranlı vergiler ekonomiyi iyileştirmek yerine daha da yüksek borç tuzacağına sokacaktır. Dolayısıyla, hükümetler vergi artışı ve diğer borç önlemleriyle ilgili herhangi bir uygulamada bulunmadan önce ciddi bir araştırma ve incelemede bulunmalıdır.

Ricardo-Barro hipotezi'ne göre, vergi oranının azaltılması milli servetin yeniden dağılımına ve marjinal tüketime neden olmayacak, tüketicilerin tüketim eğilimi aynı kalacaktır.

Ricardo'nun eşdeğerlik teoremi, aynı zamanda Barro'nun tarafsızlık teoremi olarak da adlandırılır ve literatürde bütçe açıkları üzerine en sık atıfta bulunulan ekonomik model konumundadır. Bir ülkede kamu açıkları kamu borçlarını artırdığında, o ülkede yaşayan bireyler hükümetin gelecekte vergileri artırması gerekeceğini bilirler ve tüketim seviyelerini buna göre belirlerler. Dolayısıyla, kamu harcamalarını vergiler yoluyla finanse etmek borçlanma yoluyla finanse etmekle aynı sonucu yaratır (Barro 1989: 38-39). Ricardo-Barro modeli, bütçe dengelerinin ekonomik döngülere göre değiştiğini ileri sürer. Örneğin, ekonomi büyürken bütçe dengesinde bir artış oluşur, durgunluk veya savaş dönemlerinde de bütçe dengesinde bir azalma meydana gelir (Roubini and Sachs 1989: 910-913).

Kamu borçlarının tarafsızlığı ve Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi, günümüzde modern makroekonominin en fazla tartışılan konuları arasında yer almakta olup çok sayıda teorik ve ampirik araştırma makalesine de konu olmuştur. Geleneksel makroekonomik analizde, tüketiciler hükümetin içinde bulunduğu koşulları dikkate aldığı ve kamu borcunu net servet olarak algılandığı için kamu borcu genellikle ekonomi üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bu nedenle, kamu borç stoku ne kadar fazlaysa, yüksek gelirli tüketiciler de o kadar fazla tüketme ihtiyacı hissederler. Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin ana fikri tüketicilerin nesiller arası fedakarlık ve gelecekte vergilerin artırılıp artırılmayacağı hakkında oldukça iyi bir algıya sahip olduklarıdır. Dolayısıyla, tüketiciler kamu borcunda bugün meydana gelen artışın gelecekte vergilerin artırılması kanalıyla geri ödeneceğinin farkındadır ve bu nedenle tüketicinin net serveti değişmemektedir. Tüketiciler bugün meydana gelen daha fazla borcun yarın daha fazla oranda vergi anlamına geldiğinin farkındadır ve hükümet maliye politikası yoluyla tüketicilerin tüketim kararlarını değiştirememektedir. Bu bağlamda, bütçe açıklarının ekonomi üzerinde yarattığı herhangi bir etki yoktur. Hükümet vergileri azalttığında, tüketiciler gelecekte ortaya çıkacak olan yüksek oranlı vergileri ödeyebilmek için daha fazla tasarruf etmekte (örneğin vadeli mevduata para yatırmakta) ve tüketim eğilimi değişmeden kalmaktadır.

3. Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin Farklı Ülkelerde Geçerliliğine İlişkin Literatür Taraması

Barro'nun 1974 yılında yapmış olduğu çalışmalardan sonra, birçok araştırmacı Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin farklı ülkelerdeki geçerliliğini teorik veya ampirik olarak araştırmıştır. Yapılan çalışmaların çoğu gelişmekte olan ülkelerde Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliğini reddetmektedir.

Haque ve Montiel (1987), çalışmalarında ekonomiyi istikrara kavuşturmada maliye politikasının önemini açıklamaya çalışmışlardır. Bunun için 16 tane gelişmekte olan ülke örneğine yer verilmiş ve likidite kısıtlamalarının etkileri ayrı ayrı ele alınmıştır. Çalışma

sonucunda 16 tane gelişmekte olan ülkeden 15 tanesinde Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliği reddedilmiştir.

Cardia (1997), çalışmasında vergilendirmenin tüketim üzerinde çok güçlü etkilerinin olmadığını belirtmiştir. Simüle edilmiş tüketim fonksiyonu serisinin gelir, servet ve hükümet harcaması tahminleri anlamlı sonuçlar verirken, vergi geliri ve devlet borcu tahminleri anlamlı değildir.

Drakos (2001), çalışmasında 1981-1996 dönemi için üç aylık zaman serisi verilerini kullanarak özel tasarruf ve devlet iç borçlanması arasındaki uzun vadeli ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, devlet iç borçlanmasındaki artış özel tasarrufların artmasına neden olmaktadır. Ancak, artan özel tasarruf, artan devlet borcuna eşit değildir. Sonuçlar tüketicinin devlet tahvilini belirli bir noktaya kadar net bir servet olarak ele aldığını ve bunun sonucunda tüketimini artırdığını göstermektedir. Çalışma, likidite kısıtlaması ve gelecekteki vergiler konusundaki belirsizlik nedeniyle Yunanistan'da Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliğini reddetmektedir.

Kazmi (1992) tarafından Pakistan için yapılan çalışma sonucunda Pakistan'da Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliği reddedilmiştir. Kazmi (2001), bir diğer çalışmasında Blanchard-Evans modelleri kullanarak Pakistan'da Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliğini reddetmiştir.

Waqas ve Awan (2011), yapısal tüketim fonksiyonunu kullandıkları çalışmalarında Pakistan'da maliye politikasının oldukça etkin olduğunu belirtmiş ve Pakistan için Ricardo-Barro Denklik Hipotezi'nin geçerliliğini reddetmiştir.

Waqas vd. (2011), çalışmalarında likidite kısıtlaması nedeniyle Pakistan'da Ricardo-Barro hipotezinin geçerli olmadığı sonucuna varmıştır.

Waqas ve Awan (2012), çalışmalarında Pakistan'da Ricardocu eşdeğerlik hipotezinin geçerliliğini 1973'ten 2010'a kadar olan zaman serileri verilerini kullanarak araştırmışlardır. Çalışmada, değişkenler arasındaki kısa dönem ve uzun dönem ilişkilerini bulmak için ARDL eş bütünleşme yaklaşımı kullanılmış, Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi üzerindeki kısıtlamaları kontrol etmek amacıyla Wald testi uygulanmıştır. Wald testinin sonucu bu kısıtlamaları reddetmekte ve çalışma Pakistan'da Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçersiz olduğunu vurgulamaktadır.

Giorgioni ve Holden (2001), çalışmalarında kamu geliri arttıkça özel tüketimin önemli ölçüde düşmediği sonucuna varmışlardır. İsrail, Singapur, İtalya, Tanzanya ve Kore'de kamu geliri arttıkça özel tüketim de artmaktadır. İsrail ve Tanzanya örneğinde, özel tüketim, reel kamu harcamalarındaki artış nedeniyle artmaktadır. Çalışma Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'ni desteklemekte ve açığın özel tüketim üzerinde olumlu bir etkisi olmadığı sonucuna varmaktadır.

Laurea ve Ricciuti (2003), çalışmalarında Ricardocu eşdeğerlikten sapmayı test etmeye çalışmışlardır. Makale üç adımdan oluşmaktadır. Birinci adım, Ricardocu denklik için ideal olan teorik modelden oluşmaktadır. Bu nedenle, Ricardocu eşdeğerlik hipotezini kabul etmektedir. Teoriye göre, Ricardocu denkleminin reddedilmesinin iki ana nedeni vardır, bunlardan ilki likidite kısıtlı tüketicilerin varlığı ve ikincisi gelecekteki gelir konusunda ortaya çıkan güvensizliktir. Bu nedenle, ikinci adım modele likidite kısıtlı tüketicileri, üçüncü adım da gelecekteki gelirin

güvensizliği kavramını dahil etmektedir. İkinci ve üçüncü adım, Ricardocu eşdeğerlik hipotezinin geçerliliğini reddetmektedir.

Malengier ve Pozzi (2004), çalışmalarında 1980-1997 dönemine ait panel verilerini kullanarak Ricardocu eşdeğerlik önermesinin geçerliliğini 19 tane OECD ülkesi için araştırmaktadır. Çalışmada mevcut gelire odaklanan tüketici (temel tüketici) ve hükümetin bütçe sınırlamalarını düşünen kalıcı gelirli tüketiciler olmak üzere iki tür tüketiciyle doğrusal olmayan bir tüketim işlevi oluşturulmuştur. Çalışma sonucu, OECD ülkelerinde tüketicilerin % 25'inin temel tüketiciler ve kalan % 75'inin kalıcı gelirli tüketiciler olduğunu göstermiştir. Çalışma, birinci tür tüketicilerin Ricardocu eşdeğerlik önermesini kabul etmedikleri sonucuna varmıştır. İkinci tür tüketicilerden hükümetin daha az tüketmelerini ve daha fazla tasarruf etmelerini istemesi durumunda, bu tüketiciler için de hipotez geçerli olmayacaktır.

Oseni ve Olomola (2013), çalışmalarında Nijerya için 1981-2011 dönemi zaman serisi verilerini kullanarak Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçerliliğini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda Nijerya'da Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçerli olduğu ileri sürülmüştür.

Afonso (2008), araştırmasında Amerika'da Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçerliliğini reddederek, yüksek devlet borçları nedeniyle özel tüketimin azaldığını tespit etmiştir.

Uğurlu ve Düzgün (2009), çalışmalarında Türkiye için Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçerliliğini 1990-2007 dönemi için araştırmış olup, çalışma sonucunda Türkiye'de Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi'nin geçerli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

4. Arz Yönlü Ekonomi Yaklaşımı

Arz-yönlü ekonomi yaklaşımı, özellikle vergi oranlarındaki azalmayla üretimin ve buna bağlı biçimde vergi gelirlerinin olumlu şekilde etkileneceğini ve ekonomik büyümenin artarak, kaynak kullanımında ve dağılımında verimliliğin oluşacağını ileri süren bir yaklaşımdır (Aktan, 2009: 42).

1970'li yıllarda Keynesyen anlayıştan kaynaklanan kamu harcamalarındaki ciddi artış birçok farklı ülkede vergi yükünün çok fazla artmasıyla sonuçlanmıştır. Yüksek vergi oranları ve enflasyon temel ekonomik sorunlar olarak görülmüştür. Enflasyon bireylerin nominal gelirlerini artırmış ancak reel gelir aynı kalmıştır. Nominal gelirdeki yükseliş nedeniyle bireyler artan oranlı gelir vergisine bağlı daha fazla seviyede vergi ödemek zorunda kalmıştır. Diğer taraftan vergi yükünün fazlalığı özel yatırım harcamalarını düşürerek, üretim hacmini azaltmış, bu durum istihdamın da olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Ayrıca yüksek enflasyon ve yüksek vergi oranı sebebiyle tasarruflar oldukça yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla arz taraflı yaklaşımlar genellikle vergi politikalarına odaklanmıştır. Arz taraflı yaklaşım özellikle vergi oranlarının düşürülmesi kanalıyla, üretim ve buna bağlı olarak vergi gelirlerinin pozitif yönde etkileneceğini ve bu şekilde büyüme ve ilerleme sağlanacağını belirtmektedir. Arz yanlı politikalar firmalara büyük ölçüde teşvikler sunmaktadır. Vergi oranlarında oluşacak olan azalma sonucu firmalar daha fazla sermaye birikimi yaratmaktadır. Böylece yeni istihdam alanları doğmakta, üretim artmaktadır.

Arz yanlı yaklaşımın savunucuları üretimde oluşacak olan yükselişin fiyatlar genel seviyesini azaltacağını ileri sürmektedir. Firmalar kapasitelerinin üzerinde üretim yaptıklarında fazla stok ortaya çıkmakta ve fiyatlar düşmekte, tüketiciler yükselen arz oranını dengeleyerek ekonominin dengeye gelmesini sağlamakta, ekonomik refah düzeyi yükselmektedir. Diğer taraftan gelir vergisi oranı düşürülürse, bireylerin emek arzı artmakta ve geliri yükselen

bireylerin tasarrufları da yükselmektedir. Tasarruf seviyesindeki yükseliş, faiz seviyesinin azalmasına ve yatırımların yükselmesine neden olmaktadır. Kurumlar vergisinde gerçekleştirilecek azalış, yatırımın getirisini ve kurumun tasarruf potansiyelini yükseltmektedir. Gelir vergisinin yüksek olmaması, çalışanın sahip olduğu geliri yükselteceği için ve toplu sözleşmelerde arzu edilen ücret yükselişlerini düşüreceği için, enflasyonu frenlemektedir. Enflasyon oranında oluşan azalma tüketim, üretim ve istihdamı yükseltmektedir.

Arz yanlı ekonomi yaklaşımının, vergi politikaları temel üç düşünceyi kapsamaktadır. Bunlardan ilki marjinal vergi oranlarının düşürülmesi (yükseltilmesi) halinde, nispi fiyatların pozitif (negatif) yönde etkilenecek olması düşüncesidir. Arz yanlı iktisatçılara göre, marjinal vergi seviyesi düşürülürse, tüketiciler, harcama yerine tasarrufa ağırlık verecekler, dinlenme yerine işe gitmeyi isteyeceklerdir. İkinci olarak, ekonomik verimlilik ve büyüme kavramları arz yanlı ekonomi yaklaşımında ön planda yer almaktadır. Ekonomide verimlilik ve eşitlik gibi hedeflere, hemen ulaşmak zor olduğundan ekonomide verimlilik ve büyümeyi gerçekleştirecek politikaların yürürlüğe girmesi zorunludur. Son olarak, vergi oranlarının düşürülmesi, öngörülmediği şekilde vergi gelirlerini azaltmamakta, tersine yükseltmektedir (Aktan, 1990: 224-225). Arz yanlı iktisatçılara göre, vergilerde ortaya çıkacak olan bir düşüş, ekonomide devlet harcamalarındaki yükselişten fazla bir etkiye yol açacaktır (Savaş, 2000: 251).

1980'li yıllarda Amerika ve diğer ülkelerde önemli oranda vergi düşüşlerine teorik ve politik altyapı kazandıran arz taraflı ekonomi yaklaşımı, vergi seviyelerinin bireylerin üretme ve kaynakları verimli harcama arzusu üzerindeki etkisine değinmiştir (Gwartney, 2005). Ana politika aracı vergi seviyeleri olan arz taraflı ekonomi, etkinliğin yükselerek, fiyat artışlarının düşmesinde vergi indirimleri ve teşviklerinin etkisine vurgu yapmıştır.

Arz taraflı ekonomi yaklaşımına yönelik olarak yapılan eleştiriler özellikle, uzun vadeli büyümeyi gerçekleştirmeye çalışması, vergi teşviklerini fazla önemsemesi, vergilerin düşürülmesi kanalıyla vergi gelirlerinin yükseltilmesi yaklaşımı, vergi indirimleri ve bütçe denkliliği ilkeleri ile enflasyonun önüne geçme savına yönelik olmuştur.

Arz taraflı ekonomiyi benimseyenler Ricardo-Barro hipotezinin geçersiz olduğunu öne sürmektedirler. Vergi indirimlerine bağlı olarak hane halkları satın alma gücünde oluşan yükselmeyi tüketime dönüştürerek talebin artmasına ve ekonominin canlanmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, vergi indirimleri ilk önce gelirden azalmaya ve bütçe açıklarının yükselmesine neden olsa da zamanla ekonomide görülecek olan canlanma ile birlikte bu açıkları sona erdirecek bir vergi geliri doğurmaktadır.

5. Arz Yönlü Ekonomi Yaklaşımının Farklı Ülkelerde Geçerliliğine İlişkin Literatür Taraması

Arz yönlü ekonominin vergiyle ilgili önermelerinin (vergi oranındaki düşüşün vergi tahsilâtını artırması) farklı ülkeler için geçerliliği çeşitli çalışmalarda araştırılmıştır.

Bunescu ve Comaniciu (2013), çalışmalarında Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerde vergi oranındaki azalmanın vergi tahsilâtı üzerindeki etkilerini 1995-2010 dönemi için araştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, vergi gelirlerinin vergi oranındaki değişikliklere nasıl tepki vereceği, dikkate alınan zaman dilimine, ekonomideki dalgalanmalara ve mevcut vergi sistemine bağlı olarak değişmektedir.

Dalamagas (1998), çalışmasında 13 OECD ülkesi için (Avustralya, Belçika, Kanada, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Japonya, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık, Amerika) basit bir içsel büyüme makro modeli kullanarak, bütçe açığı ile finanse edilen vergi kesintilerinin üretim ve vergi geliri üzerindeki etkilerini 1964-1994 dönemi için incelemiştir. Çalışma sonucunda bütçe açığı ile finanse edilen vergi kesintilerinin üretim ve vergi geliri üzerindeki etkilerinin arz yanlı iktisatçıların savunduğu şekilde sadece örnek ülkelerin bir kısmı için geçerli olduğu belirtilmiştir. Ortalama vergi oranında kalıcı bir azalmanın, özellikle yüksek oranda vergilendirilmiş ekonomilerde gelecekte vergi artışlarına ihtiyaç duyulmadan uzun vadede devlet borcunun ödenmesine izin verecek kadar güçlü olduğu ileri sürülmüştür.

Saraç (2015), çalışmasında 1969-2013'de Türkiye'de vergi yükü ile büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve Markov rejim değişim tekniğini kullanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, ekonominin ilerleme ve gerileme evrelerinde dolaysız vergilerin gayrisafi yurtiçi hasıladaki seviyesinin yükselmesi büyümeyi olumsuz, dolaylı vergilerin gayrisafi yurtiçi hasıladaki seviyesinin yükselmesi de büyümeyi olumlu şekilde etkilemektedir. Arz yönlü yaklaşımın vergiye ilişkin savının ilgili dönemde Türkiye'de etkili olduğu çalışmada belirtilmiştir.

Marsden (1984), yüksek ve düşük gelir seviyesine sahip olan 20 ülkeye yönelik olarak yaptığı çalışmasında 1970-1979 dönemini ele almıştır. Çalışmada regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, vergi gelirleri ile gayrisafi yurtiçi hasıla arasındaki oranda %1 oranındaki yükselmenin büyümeyi %0,36 seviyesinde düşürdüğü tespit edilmiştir.

Engen ve Skinner (1992), çalışmalarında yatay kesit analizi yöntemini kullanarak gelişmiş ve gelişmekte olan 107 ülke üzerinde inceleme yapmış olup, 1970-1985 döneminde vergi seviyesindeki yükselişin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini ileri sürmüşlerdir.

Widmalm (2001), araştırmasında 23 OECD ülkesi için 1965-1990 dönemini incelemiştir. Yatay kesit analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına göre, gelir vergisindeki yükselmeyle ekonomik büyüme arasında negatif ilişki söz konusudur.

Koch vd. (2005), Güney Afrika için 1960-2002 dönemini araştırdıkları çalışmalarında regresyon analizi yöntemini kullanmışlardır. Vergi yükündeki düşüşün büyüme hacmini artırmada etkili olduğu ve dolaylı vergilerdeki düşüşün büyümeyi artıracığı sonucuna varmışlardır.

Tosun ve Abizadeh (2005), seçilmiş OECD ülkeleri için yaptıkları çalışmada 1980-1999 döneminde gelir ve servet vergilerinin büyümeyi pozitif yönde etkilediği, istihdam vergileriyle, mal ve hizmetlerden alınan vergilerinse büyümeyi olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Mangır ve Ertuğrul (2012), çalışmalarında Türkiye'de 1988-2011 döneminde kısa ve uzun dönemde vergi yükü ile büyüme arasında negatif bir ilişki olduğunu tesit etmişlerdir.

Ardıç vd. (2010), Türkiye'de 2003 yılına ait verileri kullanarak yaptıkları çalışmalarında, dolaylı vergi oranlarında ortaya çıkacak olan yükselişin özellikle düşük gelirli bireylerin vergi yükünü yükselttiğini öne sürmüşlerdir.

6. Arz Yönlü Ekonomi Yaklaşımının Dünyada ve Türkiye'de Geçerliliği

Arz yanlı ekonomi anlayışı, 1980'lerde Amerika'da Reagan yönetiminde yürürlüğe girmiştir. Ancak hedeflenen başarı sağlanamamış, Amerika'da oldukça yüksek düzeyde bütçe açıklarıyla karşılaşmıştır. Amerikan hükümeti arz yönlü ekonomi yaklaşımının uygulanmakta olduğu 1981 yılı başında çeşitli önlemler almak zorunda kalmıştır. Öncelikli olarak marjinal gelir vergisi

oranları üç aşamalı olarak %23'e düşürülmüştür. Daha sonra sermaye gelirlerinden alınan vergi oranları %70'den %50'ye düşürülmüştür. Yapılan bu indirimler geliri düşük olan kesimin daha çok tüketmesine yol açarken, geliri yüksek olan kesimin vergi avantajının yarattığı ek gelirle borçlarını ödemesine veya tasarruf amacıyla bankalara para yatırmasına neden olmuştur. Yatırımları teşvik etmek için firmalara hızlandırılmış amortisman ayırma olanağı sağlanmış olup yatırımlar için vergiden muaf bir takım kredi imkânları oluşturulmuştur. Alınan tedbirler, tasarruf ve yatırım oranlarını artırmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan devletin firmalar üzerindeki denetleyici müdahaleleri de minimum düzeye indirilmiştir. Uygulanan ekonomi politikalarının sonuçları incelendiğinde ücretlerin vergi sonrası net geliri yükseltmiş ancak emek arzının marjinal vergi seviyesindeki değişimlere verdiği tepkinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, vergi oranlarının düşürülmesi, toplam vergi gelirlerinin de düşmesine yol açmıştır. Vergi gelirlerinde oluşan düşüşten doğan azalış, 1982 yılından itibaren 1986 yılına kadar sürekli olarak artan bütçe açıklarına yol açmıştır. 1986'dan sonra kamu harcamalarını düşürmek amacıyla bütçe dengesi oluşturulması hedeflenmiştir. 1982-1986 döneminde arz yanlı iktisat politikalarının tasarruf oranı seviyesini istenilen düzeye getiremediği gözlenmiştir (Çakmak, 1992: 12).

İngiltere'de 1979 yılından sonra Thatcher dönemindeki arz yanlı ekonomi uygulama sonuçları da hedeflediği başarıyı yakalayamamıştır. Thatcher döneminde artan bütçe açıklarını azaltmak amacıyla düşürülen dolaysız vergiler yerine dolaylı vergilere ağırlık verilmiştir. Bu uygulamaya bağlı olarak İngiltere'de gelir vergisi oranlarında ortaya çıkan azalmaya rağmen vergi yükü 1979-1980 öncesi dönemde görülen vergi yükünü aşmıştır. Hükümet, özelleştirmelerle vergi yükünün azaltmayı amaçlasa da bunu başaramamıştır.

Türkiye'de arz yanlı ekonomi yaklaşımı uygulamanın sonuçları Amerika ve İngiltere örneklerinden farklı sonuçlar vermemiştir. Özal hükümeti zamanında vergi yükünü düşürme amaçlı uygulamalarla birlikte 1984-1985 döneminde son kırk senenin en alt seviyedeki vergi yükleri ortaya çıkmış olup düşen vergi gelirleri seviyesinin eski seviyesine ulaşması için 14 yıl geçmiştir. Bu durumun oluşmasının altında yatan nedenler araştırıldığında, vergi oranlarının Laffer'in belirttiği kadar yüksek olmadığı veya durumun bir çan eğrisi ile gösterilmesinin hatalı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Eğilmez, 2016). Vergi yükü zaten oldukça düşük seviyede olan Türkiye'de bu durum, iç borçlanmanın kontrolsüz bir şekilde yükselmesine, ücretli çalışanlara dolaysız ve dolaylı vergi yükleri getiren fon sisteminin mali yükü oldukça kötü bir noktaya getirmesine yol açmıştır. Günümüzde dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payının fazla olması söz konusu dönemde uygulanan bu hatalı ekonomi politikalarından doğan bir sonuç olarak görülmektedir (Oyan, 1999. 17).

Amerika, İngiltere ve Türkiye'de arz yanlı ekonomi politikasının temel ilkesi olan vergi oranları azaltılmasına rağmen elde edilen gelirden herhangi bir artışın olmaması sonucunda çok yüksek bütçe açıkları görülmüştür. Çünkü, bir ülke için optimum vergi oranını net bir biçimde belirlemek oldukça güçtür. Vergi bilincinin tam olarak yaratılmadığı ya da gerçekleşmediği, verginin tabana yayılmadığı, vergi denetim ve kontrol mekanizmalarının etkin olmadığı şartlarda arz yönlü ekonomi politikasının başarıya ulaşması zordur.

Günümüzde arz yanlı politikaların uygulanması sonucunda başarı sağlayan Avrupa ülkesi Romanya'dır. Romanya hükümeti hedeflemiş olduğu ekonomik büyümeyi gerçekleştirilememiş ve buna bağlı olarak vergi yasasını revize etmiştir. Romanya hükümeti 2015 yılı sonunda katma değer vergisi (KDV) oranını %24'ten %20'ye düşürmüştür ve gelir stopaj oranını azaltmıştır.

Ayrıca basitleştirilmiş borçlar sona erdirilmiş ve bazı temettülerden kurumlar vergisi muaf tutulmuştur. Uygulanan bu politikalar ekonomiyi canlandırmış ve 2016 yılının ilk çeyrek döneminde Romanya, yıllık bazda %4,3 oranında büyümüştür. Ortaya çıkan bu başarı Avrupa Birliği ekonomileri arasında çok önemli bir başarıdır. Büyümeye bağlı istihdam olanaklarındaki yükselişle birlikte Romanya'da işsizlik oranı da gerilemiştir.

İktisatçıların büyük bir çoğunluğu vergi oranlarındaki düşüşün büyümeye yol açıp açmadığını tartışmaktadır. Çünkü vergi oranlarının ne derece artıp artmayacağı hala belirsizdir. Bunun temel belirleyicisi ekonominin mevcut yapısıdır. Bir ekonomide vergiler yüksek oranlı değilse vergi düzeyinde ortaya çıkacak bir azalma büyüme yaratmadan gelir hacmini düşürecektir. Arz yanlı ekonomi yaklaşımını benimseyen iktisatçılar enflasyonu engellemek amacıyla da arzı artırıcı politikaların uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Enflasyonu düşürmek amacıyla vergi politikası uygulamanın haricinde, bütçe politikası ve para arzını kontrol etmeye odaklanan para politikasının da etkili olabileceğini öne sürmüşlerdir. Arz yanlı iktisatçılar birçok ülkenin yaşamakta olduğu adaletsiz gelir dağılımı problemi üzerinde yoğunlaşmamış olmaları sebebiyle yoğun eleştiriye maruz kalmıştır.

Arz yanlı ekonominin vergi oranlarının azaltılması yönündeki ilkesi, bütçe açıklarının daha da yükselmesine ve kamu borçlanmasının artmasına, çevre önlemlerine verilen önemin değerini yitirmesi ilkesi; çevrenin daha fazla zarar görmesine, deregülasyona gidilmesi ilkesi, kuralların gevşetilmesine ve kayıt dışı gelir yollarının tercih edilmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, küresel krize gidilen yolda arz yönlü ekonomi yaklaşımı başarılı olamamıştır.

7. Ricardo-Barro Hipotezi ve Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımlarının Geçerliliği

Maliye politikasında bütçe açığının, vergi veya borçlanma kanalıyla giderilmesinin makroekonomik göstergeler üzerinde yarattığı etkiler iki farklı şekilde incelenmektedir. Birinci görüşe göre, vergi indrimi sonucunda meydana gelen bütçe açığının borçlanmayla finansmanı bireylerce servette yükseliş olarak algılanacak ve bireylerin tüketimleri de yükselecektir. İkinci olarak, bireylerin rasyonel düşünceye sahip olmaları, kusursuz bir biçimde işleyen sermaye piyasalarının mevcudiyeti, vergilendirmenin götürü usulünde oluşu, sonlu yaşam ufkuna sahip olunması vb. gibi sebeplerle bugün borçlanmanın önümüzdeki günlerde eşit tutarda vergiyi ifade ettiğinin farkında olduklarını, bütçe açığının vergi veya borçlanma yoluyla finansmanında bireylerin tercihlerinde herhangi bir değişimin meydana gelmeyeceğini ileri süren Ricardocu görüş hakimdir. Bu nedenle bireyler vergilendirmede indirimin oluşması kanalıyla ellerinde kalan parayı tasarruf edecek ve tüketimleri aynı kalacaktır.

Günümüzde bu iki farklı yaklaşımın belirli koşullar altında etkili olduğu görülmektedir. Gelir seviyesi yetersiz ve tüketim düzeyi fazla olan kesimde arz yanlı ekonomi yaklaşımının savunduğu etkiler görülmektedir. Düşük gelirli, sahip oldukları ek geliri de tüketme eğilimindedirler. Düşük gelirli kesimde harcama eğilimi fazla olduğundan sahip olunan ek gelir tamamıyla tüketime dönüşmektedir. Bu kesimin, gelecekte oluşabilecek vergi artırımlarına yönelik olarak yapabilecekleri bir tasarruf mümkün değildir. Dolayısıyla arz yanlı ekonomi yaklaşımına yönelik olarak uygulanan politikaların yarattığı etkiler daha çok gelişmekte olan ülke ekonomilerinde ortaya çıkmaktadır. Arz yanlı ekonomi yaklaşımı her ne kadar yaratmış olduğu etkiler açısından gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıksa da, Türkiye'de görüldüğü gibi uygulanan ekonomik politikalar kısa vadede olumlu sonuçlar yaratmakta ancak uzun vadede bütçe açıklarını yükseltmekte, vergi gelirlerinde istikrar sağlanamamakta, enflasyon artmakta ve piyasada serbestlik sağlanamamaktadır.

Geliri yüksek olan kesimin tasarruf eğilimi de yüksektir. Bu kesim belirli bir tüketim seviyesine sahip olduğundan elde ettikleri ek geliri tüketmeyerek tasarruf için ayırabilirler. Dolayısıyla geliri düşük olan kesimde arz yanlı ekonomi yaklaşımı, geliri yüksek olan kesimde ise Ricardo-Barro denklik hipotezi geçerli olmaktadır. Dolayısıyla Ricardo-Barro hipotezine yönelik olarak uygulanan ekonomi politikaları gelişmiş ülke ekonomilerinde etkili olmaktadır. Bu hipotez Türkiye ekonomisi gibi gelişmekte olan bir ülke ekonomisi için geçersizdir. Türkiye'de kamu tüketimi özel tüketimin yerine geçmektedir. Bu nedenle Ricardo-Barro hipotezinde ifade edilen önerme, yani kamu harcamalarının finansmanı biçimi, Türkiye ekonomisi açısından önemlidir ve tüketim- tasarruf- yatırım- faiz ve cari işlemler hesabı gibi göstergeler de finansman biçiminden etkilenmektedir. Orta gelire sahip olan kesimdeyse her iki etkiyi de gözlemlemek olasıdır (Eğilmez, 2017).

Günümüz şartlarında Ricardo-Barro hipotezi Türkiye ekonomisi için geçersizdir. Bunun ana nedenlerinden biri, hipotezde öne sürülen varsayımların Türkiye ekonomisi için geçersiz olmasıdır. Türkiye'de vergiler yalnızca götürü vergi biçiminde değildir ve ilerde vergi oranlarının hangi düzeyde olabileceğini öngörebilmek zordur. Bir diğer neden, bireyler borçlanma kısıtına bağlı biçimde, yüksek oranlı cari faiz oranlarıyla borçlanmadan ve harcamadan devamlı vazgeçebilmektedirler. Bu bağlamda gelirden meydana gelebilecek olan bir yükselme harcamaları etkileyebilecektir. Üçüncü olarak, Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan şiddetli ekonomik dalgalanmalar ekonomik krize benzer hadiselerle geleceği belirsizleştirmektedir. Dolayısıyla, bireyler geleceğe dayalı rasyonel öngörülerde bulunamamakta ve harcama düzeylerini cari gelire göre ayarlamaktadırlar. Son olarak, sermaye piyasaları borç ve alacak ilişkilerinde tam rekabet koşullarına göre hatasız bir biçimde işlememektedir.

Ricardo-Barro hipotezine konu olan farklı dinamikler vardır. Öncelikli olarak, kamu borçlarının getirisi olan etkin alanlarda değerlendirilmesi ve bu şekilde maliyetin azaltılması söz konusudur. İkinci olarak, ekonomide uyarıcı etki yaratan harcamalardan doğan gelir yükselişi meydana getirmektedir. Üçüncü olarak, borçlanma araçlarının yarattığı servet etkisinin tüketim, tasarruf gibi bireysel tercihlerle borçlanmanın çalışma ve tasarruf gibi ekonomik davranışlar üzerinde etkisi mevcuttur.

Ana ilkeleri, devletin özel sektör karşısında geri planda tutulması olarak oluşturulan arz yönlü iktisat, ekonominin verimlilik hacminde etkili olan faktörleri ele almış ve hızlı büyümeyle düşük enflasyonu eşanlı biçimde gerçekleştirebilmeyi ana hedef olarak görmüştür. Arz yönlü iktisatçılar, marjinal vergi oranlarının düşürülmesi durumunda fiyatların olumlu yönde etkileneceğini ifade etmektedirler. Şöyle ki; marjinal vergi oranlarındaki düşüş, bireylerin tüketim yerine tasarruf yapmayı tercih etmelerine, boş durmak yerine çalışmaya öncelik vermelerine yol açacaktır. Arz yönlü iktisat, "ekonomik büyüme" ve "ekonomik etkinlik" şeklinde tanımlanan iki önemli iktisat politikası amacına odaklanmaktadır. Arz-yönlü vergi politikasını benimseyenler, vergi oranlarındaki düşüşün uzun dönemde vergi gelirlerini ve toplam piyasa üretimini yükselteceğini savunmaktadırlar. Ekonomik istikrar ve adil gelir dağılımı gibi iktisat politikası hedefleri kısa dönemde çözüm yaratamayacak olan politiklardır. Yani, bu politikaları yürürlüğe sokabilmek için, ilk önce ekonomide verimlilik ve yüksek büyümeyi sağlayacak politikaları uygulamak zorunlu olmaktadır. Arz-yönlü iktisadın diğer ana varsayımıysa vergi oranlarıyla vergi gelirleri ve toplam piyasa üretimi arasında kurmuş olduğu ilişkidir. Vergi oranlarının azaltılması, ifade edildiği gibi vergi gelirlerini düşürmeyecek tersine

yükseltecektir. Çünkü vergi seviyesinin düşürülmesi görece fiyatları olumlu biçimde etkileyecek ve bu etki toplam piyasa üretiminin yani GSYİH' nin yükselmesine sebep olacaktır (Aktan, 2009: 42-43).

Arz yönlü vergi politikalarının, gelişmekte olan ülke ekonomileri bakımından ne ölçüde yeterlilik arz ettiği sorusu burada önem kazanmaktadır. Ekonomik büyüme ve kalkınmanın finansmanında, yüksek oranda vergi bağımlısı bir yapıya sahip olan gelişmekte olan ülkelerde vergi oranlarının düşürülmesi politikasının yürürlüğe girmesi durumunda vergi gelirlerinin ne ölçüde olumlu yönde etkileneceği dikkat edilmesi gereken husustur. Arz yönlü vergi politikasını benimseyen iktisatçılar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde vergi oranlarındaki azalışın ekonomik büyüme üzerinde pozitif sonuçlar yaratacağını belirtmektedirler. Ekonomik büyümenin artmasına bağlı olarak vergi hacmi de yükselecek ve vergi gelirleri artış gösterecektir. Arz yönlü vergi politikasını benimseyenler, vergi tarifelerinin yapısının ciddi anlamda öneme sahip olduğunu, dik artan oranlı bir tarifelerin ılımlı bir artan oranlılığa ve tamamen düz oranlılığa dönüştürülmesinin gerekli olduğunu savunmaktadırlar. Arz-yönlü iktisadın ana varsayımları, birçok farklı teorik ve ampirik çalışmaların sonuçları ve tarihsel bulgularıyla güçlenmiştir. Fakat vergi oranlarının azaltılması kanalıyla pozitif yönde ekonomik sonuçlar sağlayabilmek için dikkate alınması gerekli olan unsurlar söz konusudur. Arz-yönlü iktisat uzun dönemi esas alan makro iktisat politikasıdır. Kısa dönemde, vergi indirimleri kanalıyla toplam piyasa üretimi ve toplam vergi gelirlerinin yükseleceğini öngörmek yanlıştır. Vergi oranlarının değişmeden kalacağı hususunda vergi yükümlülerini ikna etmek gerekmektedir. Vergi oranlarının farklılaştırılması basit bir biçimde parlamentonun kararına bağlı olduğu müddetçe, vergi yükümlüleri geleceğe yönelik negatif yönde beklentilere sahip olacaktır. 1980 sonrasında talep yönlü iktisada alternatif olarak gündeme getirilen arz-yönlü ekonomi teorisinin, ekonomik problemlere yönelik teşhisi doğrudur. Düşük vergi oranlarının görece fiyatları olumlu etkileyeceği ve neticede toplam piyasa üretimini ve buna bağlı olarak toplam vergi gelirlerini yükselteceği düşüncesi dünya genelinde yapılan çalışmalar sonucunda güç kazanmıştır (Aktan, 2009: 51).

Türkiye'de istikrarlı büyümenin gerçekleşebilmesi için vergi seviyesinin yüksek oranlı bütçe açıklarına sebep olmayacak şekilde ayarlanması gerekmektedir. İstikrarlı ekonomik büyümeyi sağlamak için vergi oranlarının ayarlanmasının yanı sıra siyasi kararlılık, kurumsal düzenlemeler, vergi denetiminin etkinlik kazanması ve mükelleflerin bilinçlendirilmesi gibi unsurlar da ciddi anlamda önem taşımaktadır.

Tablo 1: Türkiye'de Toplam Vergi Geliri ve Ekonomik Büyüme

Yıllar	Toplam Vergi Geliri (Milyar TL)	Büyüme (%)
2000	40.3	6,6
2001	62.7	-6
2002	86.3	6,4
2003	117.9	5,9
2004	134.6	9,4
2005	157.4	8,9
2006	186.0	7,3
2007	203.1	5
2008	230.2	0,9
2009	234.7	-4,8
2010	287.9	8,9
2011	361.2	10,7
2012	391.6	4,7
2013	458.7	8,9
2014	502.6	5
2015	586.7	5,9
2016	660.0	3,2
2017	773.4	7,4
2018	901.3	2,9

Kaynak: OECD, TÜİK (OECD'nin resmi internet sitesinde yer alan Gelir İstatistikleri 2020 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Türkiye'de 2000, 2005, 2010, 2015 ve 2018 yılları için sırasıyla %6,6 – %8,9 – %8,9 – %5,9 – %6,1 ve %2,9 büyüme gerçekleşmiştir. Ancak aynı dönemde toplam vergi gelirlerinin artış gösterdiği gözlenmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de ekonomik büyüme azalırken aynı dönemde (2000- 2018) vergi yükü artmaktadır.

Türkiye'de 2017 yılında kredi garanti fonu kullanılarak ve vergi indirimleri uygulanarak ekonomi canlandırılmaya çalışılmıştır. Tablo 1'de 2017 yılındaki büyüme oranı ve vergi oranındaki düşüşe bağlı vergi gelirindeki artış incelendiğinde bu anlamda başarı sağlandığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de arz yanlı ekonomi yaklaşımının savunduğu etkiler Ricardo-Barro hipotezine göre daha çok görülmektedir.

Tablo 2: Başlıca Ülkelerde Kamu Harcamaları/GSYİH (%)

ÜLKE	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	ORT.
Arjantin	24,3	33,3	41,3	41,4	41,1	38,8	37,5	36,8
Brezilya	39,7	39,8	38,4	39,6	38,4	38,4	38,2	39,0
Kanada	38,4	43,1	40,0	40,5	40,2	40,6	40,6	40,5
Çin	18,1	25,0	31,2	31,8	32,1	34,1	34,8	29,5
Finlandiya	49,2	54,7	57,0	55,8	54,1	53,4	53,1	54,0
Fransa	53,2	56,8	56,7	56,5	56,3	56,0	55,6	56,0
Almanya	46,7	48,1	44,0	44,2	44,3	44,5	45,1	45,2
Yunanistan	45,5	52,4	50,5	48,8	47,2	46,6	48,0	48,4
Hindistan	26,3	27,3	27,1	27,2	26,7	26,1	27,1	26,8
Endonezya	17,3	16,8	17,4	16,7	16,5	16,5	16,2	16,8
İtalya	47,1	49,8	50,2	49,0	48,8	48,5	48,7	48,8
Japonya	34,5	38,4	38,0	37,8	37,3	37,1	37,0	37,1
G. Kore	18,8	18,5	19,6	19,4	19,5	20,3	22,1	19,7
Meksika	22,1	27,6	27,4	27,3	25,6	25,6	25,6	26,0
Hollanda	41,3	47,0	43,7	42,7	42,3	42,1	42,7	43,1
Polonya	44,3	45,7	41,6	41,1	41,1	41,4	42,7	42,5
Portekiz	46,6	51,8	48,1	44,7	45,3	43,4	43,3	46,2
Rusya	29,3	35,4	35,2	36,3	34,6	32,5	33,8	34,0
G. Afrika	28,1	31,3	32,8	32,6	32,5	33,3	35,2	32,3
İspanya	38,2	45,5	43,6	42,1	41,0	41,2	41,2	41,8
İsveç	51,2	49,1	48,1	48,3	48,0	48,3	48,3	48,7
İsviçre	32,8	32,0	32,8	32,8	32,8	32,3	32,4	32,5
Türkiye	32,3	36,1	33,3	35,1	33,5	34,5	34,7	34,2
B. Krallık	38,1	44,4	39,6	38,8	38,3	38,2	38,3	39,4
ABD	33,8	39,8	35,1	35,4	35,1	35,1	36,1	35,8
ORT.	36,0	39,6	39,0	38,6	38,1	38,0	38,3	38,2

Kaynak: IMF (IMF'nin resmi internet sitesinde yer alan Dünya Ekonomik Görünüm Raporu 2020 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Seçili ülkelere ait kamu harcamalarının GSYİH'ya oranı araştırıldığında kamu gelirlerinin GSYİH'ya oranı yüksek olan ülkelerin kamu harcamalarının GSYİH'ya oranının da sıralamada üstte yer aldığı tespit edilmiştir. Kamu gelirleri ile kamu harcamalarının GSYİH'ya oranlarında genel ortalamaya bakıldığında kamu harcamalarının daha fazla olması ülke ekonomilerinde bütçe açıklarının varlığını göstermektedir. Harcamalar bakımından da Türkiye genel ortalamanın altında yer almaktadır.

Tablo 3: Başlıca Ülkelerde Bütçe Dengesi/GSYIH (%)

ÜLKE	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	ORT.
Arjantin	4,3	-0,7	-6,4	-6,8	-7,0	-4,3	-2,2	-3,3
Brezilya	-2,8	-5,3	-9,7	-7,4	-6,4	-6,1	-6,2	-6,3
Kanada	1,0	-3,7	0,7	0,6	0,0	-0,2	-0,4	-0,2
Çin	-0,4	-0,3	-2,4	-3,5	-3,8	-4,7	-6,1	-3,1
Finlandiya	2,0	-1,7	-0,1	-0,2	-0,6	-0,5	-0,6	-0,2
Fransa	-3,6	-5,8	-3,0	-2,7	-2,5	-2,4	-2,3	-3,2
Almanya	-2,3	-2,6	1,1	1,2	1,1	1,3	0,8	0,1
Yunanistan	-6,6	-8,8	2,8	5,4	4,6	3,7	1,6	0,3
Hindistan	-7,3	-9,0	-7,1	-7,2	-6,7	-6,5	-7,3	-7,3
Endonezya	0,5	-1,4	-2,6	-2,4	-2,3	-1,6	-1,8	-1,6
İtalya	-4,4	-3,6	-0,6	-1,3	-1,6	-1,7	-1,5	-2,1
Japonya	-5,4	-8,0	-4,2	-4,1	-3,3	-3,1	-2,8	-4,4
G. Kore	0,7	1,3	0,7	1,8	2,3	2,7	1,1	1,5
Meksika	-0,4	-3,7	-4,3	-3,8	-2,2	-2,2	-2,7	-2,8
Hollanda	0,2	-4,7	-0,7	0,7	1,2	0,8	0,5	-0,2
Polonya	-3,4	-7,0	-2,3	-2,1	-1,7	-1,4	-2,0	-2,8
Portekiz	-5,7	-7,5	-0,3	-0,4	-0,5	-0,1	0,2	-2,1
Rusya	7,7	-2,3	-3,1	-3,1	-1,0	2,8	1,0	0,2
G. Afrika	0,0	-3,6	-4,1	-3,7	-3,7	-3,7	-4,7	-3,3
İspanya	-0,7	-8,4	-2,3	-2,7	-2,4	-2,2	-2,2	-3,1
İsveç	1,0	-0,1	-0,8	0,3	0,6	0,0	-0,1	0,1
İsviçre	-0,2	0,3	0,6	0,3	1,1	1,1	1,0	0,5
Türkiye	-1,8	-2,3	-2,0	-2,7	-3,3	-4,4	-4,9	-3,1
B. Krallık	-4,1	-7,1	-4,1	-2,8	-2,0	-1,4	-1,2	-3,2
ABD	-3,5	-9,5	-3,5	-4,3	-4,7	-6,0	-6,2	-5,4
ORT.	-1,4	-4,2	-2,3	-2,1	-1,7	-1,5	-2,0	-2,1

Kaynak: IMF (IMF'nin resmi internet sitesinde yer alan Dünya Ekonomik Görünüm Raporu 2020 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Başlıca ülkelere ait bütçe dengelerinin GSYIH'ya oranı araştırıldığında Hindistan, Brezilya ve Amerika'nın bütçe açığının yüksekliği dikkat çekerken, Türkiye'de bütçe açığının ortalama %3,1 olduğu ve listenin sonlarında yer aldığı tespit edilmiştir. Bütçe açığının artması yüksek oranlı kamu borçlarını da beraberinde getirmektedir.

Tablo 4: Başlıca Ülkelerde Kamu Borç Stoku/GSYİH (%)

ÜLKE	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	ORT.
Arjantin	80,1	43,3	52,4	53,1	57,1	86,1	93,2	66,4
Brezilya	68,5	63,1	72,4	78,1	84,1	87,7	91,5	78,0
Kanada	70,4	81,1	91,1	91,6	90,1	89,7	87,4	86,1
Çin	26,1	33,5	41,1	44,1	46,6	50,4	55,5	42,4
Finlandiya	39,7	47,1	63,2	63,0	61,1	59,1	58,8	56,1
Fransa	67,2	85,1	95,4	98,0	98,2	98,2	99,2	91,6
Almanya	67,2	82,1	72,0	69,1	65,1	61,5	58,5	68,0
Yunanistan	107,2	146,1	177,6	181,1	179,1	184,7	176,5	164,6
Hindistan	80,7	66,0	68,6	67,5	67,6	68,1	69,0	69,6
Endonezya	42,4	24,3	27,0	28,0	29,2	30,1	30,2	30,1
İtalya	101,7	115,2	131,4	131,2	131,2	132,1	133,1	125,1
Japonya	176,6	207,7	231,4	236,1	235,0	237,1	237,6	223,1
G. Kore	25,7	29,3	37,1	37,4	37,5	37,7	40,1	35,1
Meksika	38,3	42,0	52,6	56,6	54,1	53,4	53,7	50,1
Hollanda	48,3	59,2	64,4	61,7	56,7	52,2	49,1	56,1
Polonya	46,2	53,1	51,1	54,1	50,4	48,7	47,7	50,1
Portekiz	67,2	90,5	128,6	129,1	123,7	120,1	117,5	111,1
Rusya	14,6	10,7	16,2	16,1	15,3	14,4	16,4	15,0
G. Afrika	33,1	34,5	49,1	51,3	53,0	56,5	59,8	48,1
İspanya	42,1	60,1	99,1	99,0	98,1	97,1	96,3	84,4
İsveç	49,1	38,1	43,5	42,1	40,2	38,3	36,8	41,1
İsviçre	56,1	42,4	43,0	41,6	42,4	40,3	38,5	43,4
Türkiye	50,7	40,1	27,5	28,1	28,1	30,1	30,1	33,4
B. Krallık	39,6	75,1	87,7	87,7	87,1	86,6	85,5	78,4
ABD	65,2	95,2	104,5	106,6	106,0	104,1	106,1	98,2
ORT.	60,1	66,5	77,1	78,1	77,4	78,5	78,7	73,7

Kaynak: IMF (IMF'nin resmi internet sitesinde yer alan Dünya Ekonomik Görünüm Raporu 2020 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Tablo 4'e göre 2019 yılında kamu borcu oldukça fazla olan ülkeler sırasıyla Japonya, Yunanistan, İtalya, Portekiz ve Amerika olmuştur. Rusya, Türkiye ve Endonezya ise kamu borcu en düşük olan ülkeler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4, Türkiye için küresel çapta en başarılı unsurun borç seviyesinin düşüklüğü olduğunu gözler önüne sermektedir. Fakat 2019 yılında kamu dengelerinde oluşan istikrarsızlık, bütçe açıklarındaki artış sebebiyle bu durumun tersine dönmesi yani bozulmanın ortaya çıkması ihtimali oldukça fazladır. Dolayısıyla, bütçedeki açık ve kamu borcundaki yükselişin kontrol altında tutulması, bu tablodaki olumlu sonuçların devam ettirilmesi zorunlu olmaktadır.

Tablo 5: Türkiye'de Dış Borç Stoku (Milyon ABD Dolar)

Yıllar	Brüt Dış Borç Stoku	Net Dış Borç Stoku	Net Dış Borç Stoku/GSYİH (%)
2000	118.602	78.425	28,9
2001	113.592	78.509	39,1
2002	129.601	88.451	37,4
2003	144.179	96.189	30,7
2004	161.159	102.974	25,6
2005	170.780	98.995	19,8
2006	208.007	108.405	19,8
2007	249.932	133.990	19,8
2008	280.417	151.392	19,5
2009	268.425	146.049	22,6
2010	291.401	172.422	22,3
2011	305.086	182.359	21,9
2012	341.973	189.985	21,8
2013	394.757	232.159	24,4
2014	407.482	246.863	26,4
2015	399.745	252.433	29,3
2016	408.872	253.362	29,4
2017	454.763	290.315	34,0
2018	443.844	273.663	34,7
2019	437.622	245.486	32,6

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı (Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın resmi internet sitesinde yer alan kamu finansmanı istatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Tablo 5, 2000-2019 dönemi için Türkiye'de dış borç stoku miktarını göstermektedir. 2000 yılında 118.602 milyon dolar olan brüt dış borç stoku 2019 yılında 437.622 milyon dolara yükselmiştir. Net dış borç stokunun gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payı ise 2000 yılında %28,9 iken 2019 yılında %32,6 seviyesine ulaşmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de dış borç stokunun 2000-2019 döneminde hızla yükseldiği dikkat çekmektedir.

Tablo 6: 2019 Yılı Türkiye'de Vergi Gelirleri

	Tutar (Milyar TL)	Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	880,4	100
Vergi Gelirleri	756,5	85,9
Gelir Vergisi	171,9	19,5
Kurumlar Vergisi	74,2	8,4
KDV (Dahilde+İthalde)	236,4	26,9
ÖTV	162,6	18,5
Diğer	111,4	12,7
Vergi Dışı Gelirler	123,9	14,1

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde yer alan kamu finansmanı tablosu verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Vergi gelirlerini etkileyen fiyat düzeyi, büyüme, gelir dağılımı, üretimin sektörler arasındaki dağılımı, ülkenin ticari ve mali açıklık derecesi, dış yardımların ekonomi içerisindeki yüzdesi, toplam borç seviyesi, kayıt dışı ekonomi ve vergi gibi birçok makroekonomik değişken mevcuttur.

Tablo 6, 2019 yılı için Türkiye'deki vergi gelirlerini göstermektedir. Buna göre, 2019 yılında Türkiye'de toplam vergi geliri 756 milyar TL olarak belirlenmiştir. Vergi gelirlerinin bütçe gelirleri içindeki payı ise %86'dır. Bu veriler, vergi gelirlerinin bütçe gelirleri içindeki payının oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Türkiye'de 1965-2018 Yılları Arası Vergi Yüğü

Yıllar	Vergi Yüğü (%)
1965	10,6
1970	9,1
1975	11,6
1980	13,0
1985	11,2
1990	14,5
1995	16,4
2000	23,6
2005	23,4
2010	24,8
2015	25,1
2018	24,4

Kaynak: OECD (OECD'nin resmi internet sitesinde yer alan Gelir İstatistikleri 2020 verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır).

Tablo 7'de Türkiye'de 1965-2018 dönemine ait vergi yükü (ödenen toplam vergilerin GSYİH'ya oranı) görülmektedir. Tabloya göre, 1965 yılından günümüze kadar artış ve azalışlar olmakla birlikte vergi yükünün yükselmekte olduğu gözlenmektedir. 1965 yılında toplam vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı %10,6 iken, 1970 yılında %9,1 seviyesine kadar gerilemiştir. 1970 yılından itibaren Türkiye'de vergi yükü 1985 yılı hariç sürekli artmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasının altında yatan en önemli unsur Katma Değer Vergisinin uygulanması olarak belirtilebilir. Katma değer vergisinin uygulanması sonucunda devletin en önemli finansman kaynağı olan vergiler kanalıyla kamu harcamaları karşılanamamış, iç ve dış borçlanma seviyesi hızla yükselmiştir (Boratav, 2007: 154-159). 1995-2000 döneminde vergi yükü hızla yükselerek 1995 yılında %16,4 düzeyindeyken 2000 yılında %23,6 seviyesine ulaşmıştır. Vergi yükünde görülen ani yükselişlerin temel nedenleri kamu açıkları, yüksek borç oranları ve istikrarlı olmayan ekonomik yapı olarak ifade edilebilir. Ayrıca sosyal güvenlik gibi yapısal problemlerin giderilememesi, enflasyonun düşürülememesi ve özelleştirmeyle hedeflenen sonuçların yakalanamaması ile birlikte kamu borçlarının borç ile kapatılmaya çalışılması neticesinde artan faiz ödemeleri vergi yükünün daha da yükselmesine yol açmıştır (DPT, 2007: 11). 2000 yılından itibaren ortaya çıkan vergi yükü fazlalığının sebebi bu dönemde alınmaya başlanan Özel Tüketim Vergileridir. 1965 yılından günümüze kadar vergi yükünün iki kattan fazla artış gösterdiği gözlenmektedir.

8. Sonuç

Ricardo tarafından tartışılan ve Barro (1974) tarafından somutlaştırılan Ricardo-Barro hipotezi, temelinde kamu harcamalarının finansmanında borçlanma veya vergilendirme yollarından birinin tercih edilmesinin özel kesimin tüketimi üzerinde bir etkisinin oluşmayacağını, tüketim, tasarruf, yatırım, faiz ve cari işlemler hesabının da bu durumdan etkilenmeyeceğini savunmaktadır. Ricardo-Barro hipotezi, çeşitli bir çok araştırmaya konu olmasına rağmen, hipotezin uygulanış şekline yönelik olarak yapılan tartışmalar günümüzde halen devam etmektedir. Bu tartışmaların büyük bir kısmı hipotezin bağlı olduğu varsayımların geçerliliğine ilişkindir. Barro (1974), hipotezinde yapılan bu eleştirilere yanıt vermektedir.

Maliye politikasında bütçe açığının, vergi veya borçlanma aracılığıyla giderilmesinin makroekonomik göstergeler üzerinde yarattığı etkiler iki biçimde değerlendirilmektedir. Keynesyen görüşü benimseyen iktisatçılara göre, vergi indirim sonucunda oluşan bütçe açığının borçlanma yoluyla finansmanı bireyler tarafından servet düzeyinde yükseliş şeklinde algılanabilmektedir. Sonuçta harcamalar da artmaktadır. Ricardocu görüşü savunan iktisatçılara göre ise, bireylerin rasyonel karar alabilmesi hatasız işleyen sermaye piyasalarının varlığına bağlıdır. Verginin götürü usulü olması, sonlu yaşam ufkuna sahip olunması vb. faktörlerle bireyler bugün ortaya çıkan borçlanmanın gelecekte aynı seviyede vergi düzeyini ifade ettiğinin farkındadır, dolayısıyla bütçe açığının vergi veya borçlanma yoluyla finansmanında bireylerin tercihlerinde bir farklılık meydana gelmeyecektir. Bu nedenle vergi indirim aracılığıyla bireyler ellerinde mevcut olan parayı tasarruf edecek, harcamalarını değiştirmeyecektir. Bu bağlamda, Ricardo-Barro hipotezi Türkiye ekonomisinde geçersizdir ve kamu tüketimi özel tüketimi ikame etmektedir. Bu sebeple, Ricardo-Barro hipotezinde ifade edilen önerme, yani kamu harcamalarının finansman biçimi, Türkiye ekonomisi için önemlidir ve tüketim, tasarruf, yatırım, faiz ve cari işlemler hesabı gibi faktörler de finansman biçiminden etkilenmektedir. Ricardo-Barro hipotezinin Türkiye'de geçerli olmamasının bir diğer nedeni de

vergilerin sadece götürü vergi biçiminde olmaması nedeniyle gelecekteki vergi oranlarını ön görebilmenin zor olmasıdır. Diğer taraftan bireyler borçlanma sınırı içinde, yüksek cari faiz oranları altında borçlanmayı ve harcamayı ertelemektedir. Bu nedenle gelirden ortaya çıkabilecek bir yükselme harcamaları etkileyebilecektir. Ayrıca, Türkiye'de görülen ekonomik dalgalanmalar ekonomik krize benzer oluşumlarla geleceği belirsizleştirmektedir. Belirsizliğin hakim olduğu bir ekonomide bireyler ileriye dönük rasyonel kararlar alamamakta ve harcamalarını bugün sahip oldukları gelire göre yapmaktadırlar. Hipotezin Türkiye'de geçerli olmamasının altında yatan bir diğer neden ise, sermaye piyasalarının borç alacak ilişkilerinde tam rekabet koşullarına göre mükemmel bir biçimde işlememesidir.

Geliri yüksek olan kesimin tasarruf eğilimi de yüksektir. Bu kesim belirli bir tüketim seviyesine sahip olduğundan elde ettikleri ek geliri tüketmeyerek tasarruf için ayırabilirler. Dolayısıyla, geliri yüksek olan kesimde ya da gelişmiş ülke ekonomilerinde Ricardo-Barro hipotezinin geçerliliği yüksek olmaktadır.

Arz yanlı iktisat veya arz yanlı vergi politikası ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi amacıyla vergi indirimlerini temel ilke olarak kabul eden bir iktisat teorisidir. Arz yanlı iktisadın temel iktisat politikası aracı vergi oranlarında yapılacak olan indirimlerdir. Vergi indirimlerinin toplam üretim ve vergi gelirleri üzerindeki etkilerine ilişkin olarak yapılmış çok sayıda araştırma mevcuttur.

Arz yanlı ekonomi yaklaşımı birçok ülkede ilgi çekmiş olup farklı ülke ekonomilerinde uygulanmıştır. İlk olarak Amerika ve İngiltere'de uygulanan arz yönlü ekonomi yaklaşımı elde etmiş olduğu sonuçlar açısından hedeflenen başarıyı elde edememiştir. 1980 yılından sonra Amerika haricinde İngiltere, Batı Almanya, Japonya ve birçok gelişmiş ülkelerde vergi indirimleri uygulamasına öncelik verilmiştir. Gelişmiş ülkelerin yanında gelişmekte olan ülke hükümetleri de, bazı uluslararası kurumların etkisiyle arz yönlü yaklaşımın vergi indirimleri politikasını ilgi çekici bulmuşlar ve uygulamalarda bulunmuşlardır. Arz yanlı vergi politikasının, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere ne kadar etkili olduğu burada sorulması gereken sorular arasında yer almaktadır. Ekonomik kalkınmanın finansmanında, büyük ölçüde vergilere dayalı bir yapıda olan gelişmekte olan ülkelere vergi indirimleri politikasının yürürlüğe girmesi durumunda vergi gelirlerinin hangi oranda artacağı aklı gelen bir başka soru olmaktadır.

Arz yanlı vergi politikasını benimseyen iktisatçılar, bu politikanın hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerinde etkili olacağını savunmaktadırlar. Buna göre, ekonomik büyümenin gerçekleşmesine bağlı olarak vergileme hacmi de artacak ve sonuç olarak vergi gelirleri artacaktır. Arz yanlı ekonomi politikasına göre vergi tarifelerinin niteliği bu anlamda büyük önem taşımaktadır. Arz yanlı iktisat uzun dönemi esas almaktadır. Kısa dönemde, vergi indirimleri aracılığıyla toplam piyasa üretimi ve vergi gelirlerinin yükselmesini öngörmek gerçekçi değildir. Diğer taraftan vergi oranlarının belirli bir süre aynı kalacağı hususunda vergi yükümlülerini ikna etmek gerekmektedir. Vergi oranlarının değiştirilmesi sürecinde, vergi yükümlülerinin geleceğe ilişkin kaygıları söz konusu olacaktır. Aslında, arz yanlı ekonomi yaklaşımının, ekonomik sorunlara yönelik teşhisinin (düşük vergi oranlarının göreceki fiyatları olumlu yönde etkileyeceği ve toplam üretimle, vergi gelirlerini artıracığı düşüncesi) yanlış olmadığı ülke tecrübelerinden görülmektedir. Nitekim, Türkiye'de 2017 yılında arz yanlı ekonomi politikası uygulanarak vergi indirimleri yapılmış ve bu yolla ekonomi canlandırılmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda ekonomik büyüme artmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'de arz yanlı ekonomi yaklaşımının savunduğu etki daha çok ortaya çıkmıştır.

Gelir düzeyi yetersiz ve tüketim eğilimi fazla olan kesimde arz yanlı ekonomi yaklaşımının savunduğu etkiler daha fazla görüldüğü için arz yanlı ekonomi yaklaşımının yarattığı etkilerin daha çok Türkiye gibi gelişmekte olan ülke ekonomilerinde ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Sonuç olarak gelişmekte olan ülke ekonomilerinde arz yanlı ekonomi yaklaşımı, gelişmiş ülke ekonomilerinde ise Ricardo-Barro hipotezi etkili olmaktadır.

Kaynakça

- Afonso, A. (2008), Euler Testing Ricardo and Barro in the EU. *Economic Bulletin*, 5, pp 1-14.
- Aktan, C. (1990), "Çağdaş İktisadi Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:1-2, 211-230.
- Aktan, C. (2009), Arz Yönlü İktisat Teorisi ve Haldun Laffer Etkisi, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2.
- Ardıç, O., Erus, B. ve Soydan, G. (2010), "An Evaluation of Indirect Taxes in Turkey", *Economics Bulletin*, 30(4), 2787-2801.
- Barro, R.J., (1974), "Are Government Bonds Net Wealth?", *Journal of Political Economy*, ss. 1095-1117.
- Barro, R. J. (1989), The Ricardian Approach to Budget Deficits, *The Journal of Economic Perspectives*, 3(2) : 37-54.
- Boratav, K. (2007), Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005, İmge Kitabevi, İstanbul.
- Bunescu, L. and Comaniciu, C. (2013), Graphical Analysis of Laffer's Theory for European Union Member States, *Annals of the Constantin Brancuși University of Targu Jiu, Economy Series*, Issue 2/2013.
- Cardia, E. (1997), Replicating Ricardian equivalence Tests with Simulated Series. *The American Economic Review*, 87, pp.65-79.
- Çakmak, Erol (1992), "Uluslararası Karşılıklı Ekonomik Bağımlılık Çerçevesinde ABD Bütçe ve Cari İşlem Açıkları Üzerine Bir Değerlendirme", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1-2, yıl: 1992, ss. 163-164.
- Dalamagas, B. (1998), Testing the Validity of the Laffer Curve Hypothesis, *Annales D'Economie Et De Statistique*, 52.
- DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Vergi Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, http://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/09_Vergi.pdf (Erişim Tarihi: 07.08.2020).
- Drakos, K. (2001), Testing the Ricardian Equivalence Theorem: Time Series Evidence from Greece. *Journal of economic development*, 26(1).
- Eğilmez, M. (2016). Kendime Yazılar, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/09/arz-yonlu-ekonomi-ve-laffer-egrisi.html> (Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2020).
- Eğilmez, M. (2017). Kendime Yazılar, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/12/ricardo-barro-hipotezine-kars-arz-yonlu.html> (Erişim Tarihi: 31 Ağustos 2020).
- Engen, S. ve Skinner, J. (1992), "Fiscal Policy and Economic Growth", *NBER Working Paper*, 4223, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Mass.

- Giorioni, G. and Holden, K. (2001), Does the Ricardian Equivalence Proposition Hold in Less Developed Countries? .International Review of Applied Economics, 17,pp.209-221.
- Gwartney, James D. (2005), "Supply - Side Economics", <http://www.econlib.org/library/Enc/SupplySideEconomics.html>, 25.05.2005.
- Haque, N. U. and Montiel, P. (1987), Ricardian Equivalence, Liquidity Constraints, and the Yari-Blanchard Effect: Tests for Developing Countries. IMF Working Paper.
- Kazmi, A. A. (1992), Ricardian Equivalence; Some Macro econometric Tests for Pakistan. The Pakistan Development Review, 31 (4), pp. 743-758.
- Kazmi, A. A. (2001), Ricardian Equivalence Hypothesis: Some Empirical Tests for Pakistan Based on Blanchard-Evans Models. The Lahore Journal of Economic, 6, pp.75-92.
- Koch, S.F., Schoeman, N.J. ve Van Tonder, J.J. (2005), "Economic Growth and the Structure of Taxes in South Africa: 1960-2002", South African Journal of Economics, 73(2), 190-210.
- Laurea, D. and Ricciuti, R. (2003), Departures from Ricardian Equivalence: An Experimental Evaluation.
- Malengier, G., Pozzi, L. (2004), Examining Ricardian Equivalence by Estimating and Bootstrapping a Non-linear Dynamic Panel Model. Money Macro and Finance Research Group Conference.
- Mangır, F. ve Ertuğrul, H.M. (2012), "Vergi Yüğü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1988-2011 Türkiye Örneği", *Maliye Dergisi*, 256-265.
- Marsden, K. (1984), "Links Between Taxes and Economic Growth Some Empirical Evidence", *World Bank Staff Working Papers*, 605, Washington DC.
- OECD (2019). Revenue Statistics, <https://www.oecd.org/ctp/revenue-statistics-2522770x.htm> (Erişim Tarihi: 07.09.2020).
- Oseni, I.O. and Olomola, P.A. (2013), Testing The Validity of The Ricardian Equivalence Hypothesis In Nigeria. International journal of business and economic research, 1(1).
- Oyan, O. (1999), "Vergi Politikasında Yazbozlar", *Türk-İş Yıllığı*, 1999/1, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türk-İş Araştırma Merkezi, s. 112.
- Roubini, N. and Sachs J. D. (1989), Political and Economic Determinant of Budget Deficit in the Industrial Democracies , *European Economic Review*, 33 : 903-938.
- Saraç, T. B. (2015), Vergi Yüğü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği, *Maliye Dergisi*, Sayı 169, Temmuz-Aralık 2015.
- Savaş, V. (2000), *Politik İktisat*, 4.Baskı, Beta Basım AŞ, İstanbul.
- Tosun, M.S. ve Abizadeh, S. (2005), "Economic Growth and Tax Components: An Analysis of Tax Changes in OECD", *Applied Economics*, 37, 2251-2263.
- Uğurlu, E. ve Düzgün, R. (2009), Türkiye Ekonomisi İçin Ricardo Eşitliği Hipotezi'nin Test Edilmesi, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1.
- Waqas, M., Awan, M.S. (2011), Are Pakistani Consumers Ricardian? *Economics and Business Review*,13(3), pp. 161-177.

Cinel, E. A. (2021), "Ricardo-Barro Hipotezine Karşı Arz Yanlı Ekonomi Yaklaşımının Türkiye'de Geçerliliği", Fiscoeconomia, 5(1), 113-135.

Waqas, M., Awan, M.S., Aslam, M.A. (2011), We are living on the cost of our children. Interdisciplinary journal of contemporary research in business, 3(2), pp. 1-17.

Waqas, M., Awan, M.S. (2012), Exchange Rate, Interest Rate and Ricardian Equivalence Evidence from Pakistan. The Romanian Economic Journal, 15, pp.46-249.

Widmalm, F. (2001), "Tax Structure and Growth: Are Some Taxes Better than Others?", Public Choice, 107(3/4), 199-219.

İnternet Kaynakları

<http://www.tuik.gov.tr/Start.do> (Erişim Tarihi: 19.08.2020).

<https://www.imf.org/external/index.htm> (Erişim Tarihi: 05.08.2020).

<https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri> (Erişim Tarihi: 005.08.2020).

<http://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540022258789-43a5759e-f454> (Erişim Tarihi: 19.08.2020).